

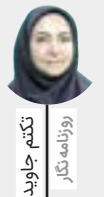
کدخدامنشی همیاران صلح در شهر

گزارشی از اجرای طرحی در مساجد واصناف که از ورود پرونده های بسیاری به دادگستری، پیشگیری کرده است

کدخدامنشی همیاران صلح در شهر

گزارش روز

روزنامه نگار کدخدامنشی

یک یا هر دو طرف یک اختلاف می روند سراغ مرجعی که میانشان قضاوت کند؛ گرچه این روش دادخواهی شاید پایان دلچسپی برایشان نداشته باشد. حکم قضایی هرچه باشد، همیشه یک طرف ماجرا و گاه هردو ناراضی اند؛ برای همین هم قاعده تجدیدنظرخواهی درباره رأی وجود دارد. اصلا بنیان محکمه قضایی همین است که بی طرف باشند و مراحل پیگیری شان به پرونده ها کاملاً اداری و قانونی طی شود؛ در ساعتی مشخص و طبق قاعده ای خاص. گاه رسیدگی به پرونده ای ماه ها و سال ها طول می کشد و این یعنی بالاترینی در حق خواهی، سال ها ست در کنار آن محاکم قضایی، شورا هایی پیش از ورود افراد به دادگستری و به قصد حل اختلاف ها، تشکیل شده اند. همچنان هم فعال اند اما آنجا هم به تدریج شلوغ شده است. افراد ناراضی زیادی هم هر روز از آنجا، راهی شکایت رسمی و تشکیل پرونده در دادگستری می شوند.

این ها و حجم انبوه پرونده هایی که کمی تأمل لازم داشت تا راهی شکایت نشوند، باعث شد طرحی پیشنهاد و اجرایی شود که تلاش کند مانع ورود افراد به مراکز قضایی شود؛ به کمک کسانی که معتمد و مورد قبول آدم های کوچه و خیابان این شهر هستند، از محله و صنف خودشان تا در فضایی صمیمی، دور از چارچوب دادگاه و در محیطی دوستانه، مسئولیت سازش میان مردم را برعهده بگیرند. گروه هایی به نام همیاران صلح یا صلح یاران، پرونده های محتومه آن ها و مراجعه خود خواسته افراد برای میانجیگری، نشان می دهد که مشهدی ها از عملکرد و کدخدامنشی آنان راضی اند.

اولین شعبه همیاران صلح

مسجدمحور در کشور

«دعای ارثیه داشتند. خواهرها و برادرها، آن هم هفت سال تمام. بارها از هم شکایت کرده بودند و هزار جور اختلاف و حرف و حدیث ببیشان بود. هم پرونده دادگاهی داشتند، هم بارها اختلافات به نزاع و درگیری ختم شده بود. نه وساطت دوست اثری داشت. نه پادرمیانی فامیل تا اینکه آمدند سراغ ما. باورتان می شود در عرض سه هفته غائله ختم به خیر شد؟ همه را آشتی دادیم و باهم توافق کردند و رفتند بی زندگی خودشان.» «اگر می خواست دیه بگیرد، بین ۳۰۰ تا ۴۰۰ میلیون بود اما با جلساتی که ما گذاشتیم و حرف زدیم، صلح کردند و حتی پول ویزیت دکتر را هم نگرفت.» «نمونه ها فراوان است. از نزاع خیابانی تا دعوی مالک و مستاجر و اختلافات زن و شوهری. کنارشان که بنشینید، می توانند ساعت ها، پرونده ها را با حواشی و خاطره هایش تعریف کنند. با آن موی سپید و چهره های پدانه و آرامشی که دارند، در آن اتاق کوچک در حیاط مسجد می نشینند و حرف مردم را گوش می کنند. مغفры، خیابانی، چهاردهی، آذرهوشنگ و آخوندی، اعضای شورای همیاران صلح هستند که در کنار امام جماعت مسجد، شورای همیاران راهدایت می کنند. سید محمدکمال صفات، امام جماعت مسجد حضرت رضا^ع در شهرک شهید باهنر، با آن پوشش جهادی و ساده، سر صحبت را باز می کند؛ شعبه ۵۲۲ شورای همیاران صلح از سال ۱۳۹۹ در این مسجد دایر شده است و درواقع می توان گفت اولین شعبه شورای حل اختلاف مسجدمحور در کشور است. نه اینکه این مسجد از زمان افتتاح چنین مسئولیتی را بر دوش گرفته باشد، بلکه از چند سال قبل از این ماجرا دوستان در این مسجد بودند و حل اختلاف بین مردم بدون هیچ حکم و مسئولیت رسمی، سابقه ای موفق و طولانی داشته است؛ برای همین هم این اولین شعبه از این مجموعه شد. او ادامه می دهد: تفاوتش این است که تعداد اعضای شورا براساس چارچوب تعیین شدند و پرونده ها از دادگستری

اختلافات را درون صنفی حل می کنیم

باز هم از او دعوت کرده ایم در این جلسه باشد اما بعد از بررسی عملکرد وی متوجه شدیم در این سال ها هرگز شکایتی از او وجود نداشته؛ یعنی کم فروشی نکرده است. از سوی دیگر قانون می گوید خریدار تا ۲۴ ساعت پس از صدور فاکتور می تواند به وزن طلا اعتراض کند نه بعد از دوازده سال. اعضای شورا می گویند در همین جلسات رسیدگی به شکایات، از ۱۰ هزار تومان تا یک میلیارد تومان ضرر را به صاحبان حق بازگردانده ایم و نمونه ای را شرح می دهند که خریدار طلا در کانادا زندگی می کرد و آن ها توانسته بودند از طریق تماس تصویری و پیگیری های مفصل، متوجه اشکال در معامله شوند و ۱۰۰ میلیون تومان را به خریدار برگردانند.

آن ها که از اتاق خارج می شوند، بلافاصله نوبت پرونده بعدی است. جلسات سقف ندارند و تا زمان قانع شدن افراد ادامه پیدا می کنند و حتی پس از پایان ساعت کاری اتحادیه هم ادامه دارند. برای رسیدگی دقیق، فاکتورها را کارشناسی می کنند

جلسه روز یکشنبه این هفته هم مثل همه هفته های دیگر برگزار است. اتحادیه شان در بسته ندارد؛ از اتاق رئیس گرفته تا جلسه رسیدگی به شکایات. بررفت آمد هستند و مشکلاتشان آن قدر تخصصی است که فقط کارشناسی خودشان را نیاز دارد. در کنار شورای همیاران صلح مساجد، اتحادیه ها واصناف هم کار رسیدگی به مشکلات و پرونده های مردمی را برعهده دارند. بخش زیادی از پرونده های دادگستری مربوط به اختلافات صنفی مردم است و اتحادیه طلا، جواهر و نقره مشهد یکی از آن ها است که می تواند به کاهش پرونده ها کمک کند. اعضای اتحادیه با حکم شورای حل اختلاف، کار رسیدگی به اختلاف های حوزه خود را برعهده دارند. ساعتی از رسیدگی به شکایت خانم جوان گذشته است. پنج عضو شورا پشت میز بزرگی نشسته اند و همچنان به صحبت های شاک و متشاکي گوش می کنند. یکی از اعضا می گوید: این خانم دوازده سال پیش از یک طلا فروش، طلاهایی خریده است که حالا بعد از این همه سال وقتی قصد فروش داشته، متوجه شده وزن طلاها کم است و شکایت کرده است. آقای طلا فروش یکی دوسال بعد از آن زمان، شغلش را تغییر داده و از این صنف خارج شده است، با این همه وقتی شکایت خانم رسید، از ایشان درخواست کردیم که برای رسیدگی در جلسه حاضر شود. هم ۶۰ درصد به آشتی منتهی شده است. امام جماعت مسجد امام رضا^ع به مشکلات بیشتر مردم در حاشیه شهر هم اشاره می کند: حاشیه نشینی تبعات فرهنگی و اجتماعی بسیاری دارد؛ برای همین هم لازم است همیاران صلح حضور داشته باشند. در مناطق بالای شهر بعد از یک تصادف به پلیس زنگ می زنند و مراحل قانونی طی می شود اما در حاشیه شهر به دلیل وجود فرهنگ ضعیف، یک حادثه معمولی می تواند منجر به نزاع شدید و اتفاقات بدتر شود. در این حال در حاشیه و مناطق پایین شهر قوام اجتماعی وجود دارد و برای همین هم می توان از معتمدان و اهالی محل برای حل مشکلات کمک گرفت، درحالی که در مناطق بالای شهر ارتباطات همسایگی و هم محله ای خیلی کم است یا وجود ندارد.

صلح یار به جای قاضی و دادگاه

رسیدگی می کنند. هفتاد شعبه نیز در روستاها داریم. ولایتی اضافه می کند: یک ورودی اصلی داریم و یک ورودی فرعی. ورودی اصلی جلسات همیاران، ارجاع پرونده از دادسراست که پرونده های مشخصی را شامل می شود. فرهنگ غلط جامعه ما این است که می خواهند همه مسائل را از طریق دادگاه کیفری به نتیجه برسانند، درحالی که برخی موضوعات نیاز به دادگاه حقوقی دارند. گاهی هم وکلا، راه حل اشتباه پیش پای مردم می گذارند. مشکلات قضایی فرصت نمی کند پای درد دل مردم بنشیند اما همیاران می توانند. به این طریق، موضوعات به سازش ختم می شود. ورودی فرعی هم مراجعه مردمی به همیاران محله است. هر فرد می تواند قبل از مراجعه به دادگستری به شورای همیاران صلح خود مراجعه کند. مراجعه مستقیم مردم به همیاران، محدودیتی ندارد. در مجموع تأکید بر صرفه جویی در وقت و هزینه است. او درباره نحوه نظارت و عملکرد اعضای همیاران هم بیان می کند: اعضای این گروه ها، افراد مختلف هستند. هم معتمدان محلی داریم هم اهل فن هم افراد آشنا به مسائل حقوقی و وکیل. در عین حال به این افراد آموزش می دهیم و بر عملکردشان نظارت می کنیم. هدف اصلی این افراد سازش میان مردم است، ولی باید کلیاتی از نحوه کار حقوقی بدانند.

رئیس اداره توسعه حل اختلاف استان درباره نحوه گسترش این همیاران در مناطق شهری می گوید: بیشتر آن ها در مناطق پایین و حاشیه شهر هستند؛ زیرا آن منطقه ها مشکلات بیشتری دارند که می توان از طریق همیاران حل و فصلش کرد. اگر اختلافی هم در میان شهروندان بالای شهر باشد، کلان است و باید به دادگستری مراجعه کنند. ولایتی یادآوری می کند: خدمات صلح یاران صدر در رایگان است. این افراد نه از ارگانی حقوق می گیرند نه تسهیلاتی دریافت می کنند و هزینه ای هم اگر باشد، با خودشان است.

وی با اشاره به اینکه شورا های حل اختلاف ۶۰ درصد

افزایش پرونده های قضایی و شکایات باعث شده است مسئولان بروند سراغ ایده ای که با اجرایش، ورودی های دادگستری را کم کنند. بررسی هر پرونده هزینه های زیادی را به دولت و جامعه وارد می کند. این ها علاوه بر خسارت های زیان بار روانی و آسیب خانواده هاست. پیشنهاد بهتر این بود مشکلات در جایی حل شود که شباهتی به دادگاه نداشته باشد، پای گفته های مردم بنشینند و در نهایت به جای صدور حکم، رضایتشان را جلب کنند. «مهم ترین کاری که می شد در این مسیر انجام داد، استفاده از حضور خود مردم بود. نه همه مردم جامعه بلکه استفاده از افراد واشخاص شاخص هر محیط کوچک و بزرگ مناطق شهری و روستایی که الگو باشند و معتمد؛ کسانی که در عرصه صلح و سازش قدمی برداشته اند. طبیعی است که اختلاف در همه اقشار وجود دارد و چه بهتر که از افراد همان مجموعه برای سازش استفاده شود.» این نکته های ابتدایی دکتر هادی ولایتی، معاون قضایی رئیس کل دادگستری و رئیس اداره توسعه حل اختلاف استان، است.

او اضافه می کند: در سال ۱۳۹۸ دکتر صادقی، معاون فرهنگی قوه قضائیه، طرحی را برای حل اختلافات قضایی با روش کدخدامنشانه پیشنهاد داد تا از این طریق، سازش را فرهنگ سازی کند و ستاد ملی صبر (صلح، بخشش و رضایت) نام گرفت. مدتی بعد ستاد ملی صبر به شورای حل اختلاف منتقل شد و بخشی از ستاد استانی صبر به همیاران صلح با صلح یاران اختصاص یافت. هدف آن هم استفاده صد درصدی از نهادهای غیر دولتی، غیر سازمانی، غیر قضایی و به طور کامل مردمی بود. به گفته وی برای استفاده از ظرفیت های استانی، ستادها از سال ۱۳۹۹ تشکیل شدند. قرار شد شورای صلح یاران با پنج عضوی که به تأیید شورای حل اختلاف استان رسیده است و با شاخص های مدنظر در مساجد، فعالیت خود را آغاز کند. معاون قضایی رئیس کل دادگستری استان ادامه می دهد: هم اکنون ۱۳۳ مسجد در مشهد شورای همیاران صلح دارند و به اختلافات

و طلاها دوباره وزن می شوند. یوسف تقی زادگان، رئیس اتحادیه طلا، جواهر و نقره مشهد، در این باره می گوید: شروع کار ما به عنوان همیاران صلح از ۲۸ مهر ۱۴۰۰ بوده است اما پیش از آن هم بدون حکم همین کارها را انجام می دادیم. به شکایات مردمی از اعضای اتحادیه و اختلاف میان اعضا رسیدگی می کنیم تا مشکلات به دادگستری کشیده نشود و البته موفقیت آمیز هم بوده است و تنها در صورتی که مشکل خیلی حاد باشد، از طریق مراجع قانونی پیگیری می شود. خوشبختانه ۹۹ درصد پرونده های رسیدگی شده، به سازش ختم می شود. درحقیقت اگر به دادگستری شکایت کنند، باز ما باید نظر کارشناسانه بد هیم و بهتر است همین جا بدون طی مراحل دادگاه به توافق برسند.

او از تعداد اعضای اتحادیه یاد می کند و پرونده های رسیدگی شده به اختلافات: هم اکنون ۲ هزار و ۴۰۰ واحد زیرمجموعه اتحادیه هستند که از دو سال پیش، هزار واحد جدید شناسایی شده است و عضو اتحادیه شده اند. در این مدت ۱۱۷۳ جلسه کمیسیون برگزار و به شکایات رسیدگی کرده ایم. تنها دویست نمونه از آن اختلاف ها میان همکاران بوده است؛ زیرا معاملات اعضای ما تلفنی است و همین عامل باعث ایجاد اختلاف هایی می شود که در صنف خود و خانوادگی، آن را بررسی می کنیم. تقی زادگان تأکید می کند: واحد بازرسی ما فعال است و براساس گزارش مردمی، موارد را به سرعت پیگیری می کنیم. اعضای همیاران صلح هم از افراد خوش نام، کارشناس و معتمد اتحادیه هستند که اعضا نظر آنان را قبول دارند. این ها باعث شده است یک اتحادیه برق قدرت داشته باشیم و تا حد توان نگذاریم پرونده ها به دادگستری برسند.

ورودی های دادگستری راکاهش داده است اما درباره آمار ارتگداری همیاران عدد رقمی موجود نیست، تأکید می کند: البته باید عملکرد همیاران را از شورای حل اختلاف جدا کنید؛ چون در رأس آن قاضی نشسته است. از آن گروه آمار داریم اما آماری از همیاران وجود ندارد. مشکل این است که از مراجعه حضوری و شخصی مردم آمار وجود ندارد. اگر بخواهیم آمار بگیریم، باید مجموع پرونده های ارجاعی دادسرا و مردمی را با هم حساب کنیم تا بدانی چم تعداد از ورودی دادگستری کاسته است.

این مقام قضایی درباره همیاران صلح مستقر در اتحادیه ها نیز بیان می کند: بخش دیگری که در کنار همیاران مساجد فعالیت می کنند، اتحادیه ها، اصناف و شهرداری هستند. مراحل تأیید آن ها هم شبیه پرونده های ارجاعی دادسرا و مردمی را با هم حساب می کنند. اختلافات این گونه را هم می شود با کمک این اعضا حل کرد.

ولایتی همچنین به سفیران صلح اشاره می کند و می افزاید: چهار تیم از خدام حرم رضوی با نام «سفیران ضامن آقا» عنوان صلح یار دارند. این گروه به پرونده های قصاص ورود می یابند و تلاش می کنند از اولیای دم رضایت بگیرند. نکته مهم این است که تشخیص پرونده و ارجاع آن برعهده دادگستری است و شرایط مشخصی دارد. این گروه به سراسر کشور سفر می کنند.

او یادآوری می کند: در سه و نیم سال گذشته ستاد صبر کشوری موجب نجات ۲ هزار نفر از قصاص شده است. همچنین در این دوره ۱۰۰ هزار نفر با حمایت این مجموعه همیاران از ظرفیت استفاده کرده و آزاد شده اند. به عقیده او مردم باید بدانند عده ای به نام همیاران صلح برای حل مشکلات حاضر هستند و نیازی نیست برای هر مشکل و اختلاف به دادگاه مراجعه کنند. مسئله مهم این است که مردم به این باور رسیده اند که با سازش، بهتر به هدف خود می رسند تا مواجهه با قاضی. شاید اطلاع نداشته باشید که صدرصد آرای دادگاه ها تجدیدنظرخواهی می شود؛ یعنی همه آن ها که به دادگاه مراجعه می کنند، باز هم از رأی صادر شده راضی نیستند.

این دفتر همیشه باز است

دفترشان، یکی از اتاق های کوچک حیاط مسجد است. چند میز و صندلی گذاشته اند، بدون تزئینات و چیدمان مجلل، فقط برای اینکه جدا از حواشی، پای حرف و گلایه مردم بنشینند. چهاردهی، یکی از اعضای گروه، درباره آمار پرونده ها می گوید: از تاریخ ۵ تیر ماه سال ۱۳۹۹ تا امروز ۴۵۵ پرونده از دادگاه به ما ارجاع شده که بالغ بر ۳۶۵ فقره آن منجر به سازش قطعی و مختومه شده است. همین طور به ۲۱۶ پرونده رسیدگی کرده ایم که مردم مراجعه کرده بودند؛ چون دوست نداشتند مشکلات را اول به دادگاه و دادگستری ببرند.

در این دفتر هم مثل مسجد از صبح تا شب و هر روز هفته باز است. هر موقع از شبانه روز که یک نفر برای حل مشککش بیاید، یک نفر از اعضا آنجا نشسته است. پرونده تشکیل می دهند و وقت می دهند. به گفته خودشان از یک تا چندین جلسه پای حرف مردم می نشینند اما اغلب با یک ساعت گفت و گو یا دوسه جلسه، موضوع به نتیجه می رسد.